

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ

Александренко О.В.

Національна академія внутрішніх справ

Веселовська Н.О.

Національна академія управління

Статтю присвячено проблемі торгівлі людьми та використанні рабської праці. Автори визначають найважливіші кримінологічні характеристики торгівлі людьми, її причини та характеристику особистості потерпілого. Аналізується законодавство України, правове регулювання боротьби з торгівлею людьми, а також імплементація міжнародних норм і стандартів.

Ключові слова: торгівля людьми, транснаціональна злочинність, жертви торгівлі, імплементація, рабська праця.

Актуальність теми. Актуальною для всього світового співтовариства та однією з найгостріших проблем є торгівля людьми. Ця проблема стала настільки широкомасштабною в XXI столітті, що носить світовий характер. Торгівля людьми не має меж, вона як міжнародний тероризм ставиться в розряд таких трансконтинентальних злочинів як контрабанда зброєю або незаконний обіг наркотичних та психотропних речовин. Україна на арені торгівлі людьми виступає одночасно і як країна призначення (з країн СНД та Азії), і як країна походження і транзиту (до Західної Європи, США, Японії, Австралії, Ізраїлю й ін.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автори спиралися на теоретичні досягнення в галузі кримінального права, кримінології, міжнародного права, криміналістики, соціології, відображені в працях вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема, Абрамової С.Р., Ахтирської Н.М., Бутенко В.М., Глонти Г., Дубровської Є., Кушпель Е. В., Лизогуб Я.Г., Сейко Н.А.

Виділення частин загальної проблеми, які раніше не розглядалися. В даній роботі розглядається важливість розуміння профілактики та попередження злочину, передбаченого ст. 149 КК, підвищення рівня поінформованості громадян, дітей та підлітків щодо проблеми торгівлі людьми, вадливості роботи громадських організацій в даному напрямку.

Ціль статті. Ціль даної роботи полягає в тому, щоб на основі чинного законодавства та наукових розробок визначити сутність та зміст проблеми; з'ясувати причини злочину, передбаченого ст. 149 КК та визначити різні форми торгівлі людьми.

Виклад основного матеріалу. Згідно з дослідженнями Міжнародної Організації Праці 2,4 мільйони людей у світі займаються примусовою працею в результаті торгівлі людьми. Щодо оцінок Центру безпеки людини, то цей показник значно більший і дорівнює 4 млн. осіб. Жертвами торгівців людьми щороку стають приблизно 1,2 млн. дітей (за даними ЮНІСЕФ). Як спосіб отримання кримінальних доходів, цей злочин щорічно приносить прибуток транснаціональним злочинним синдикатам в розмірі близько 10 мільярдів доларів США.

Торгівля людьми суперечить гуманістичним і демократичним принципам, встановленим Загальною декларацією прав людини (1948 р.), Конвенцією про захист прав людини та основних свобод (1950 р.), Міжнародними пактами про громадянські та політичні права (1966 р.) та іншими міжнародно-правовими актами.

Національне законодавство сучасних цивілізованих країн розглядає людину та її невід'ємні права і свободи як об'єкти, забезпечені додаткови-

ми гарантіями і підвищеною державно-правовою охороною. Україна не є виключенням. Так, Конституція України проголошує людину, її права і свободи, найвищою цінністю та гарантує кожному право на життя, гідність, особисту свободу тощо. Такі права і свободи належать кожній особі від народження. Норми, що охороняють особисту свободу людини від різних форм прояву рабства, завжди були присутні в кримінальному законодавстві України на різних етапах його розвитку.

У міжнародних документах країни поділяються на три типи:

- 1) країни – постачальниці,
- 2) країни, через які здійснюється транзит,
- 3) країни призначення, куди виводяться особи – жертви торгівлі людьми.

Щодо України, то на арені торгівлі людьми вона виступає одночасно і як країна призначення (в більшості з країн СНД та Азії), і як країна походження «товару», і як країна транзиту до Західної Європи, США, Японії, Австралії, Ізраїлю й ін.

Торгівля людьми є сучасною формою рабства і в наш час набула глобальних масштабів. Над вирішенням цієї проблеми працюють компетентні державні органи та громадські організації. Саме превентивна робота є дуже важливою, тому що громадяни, які опинились в скрутному матеріальному чи соціальному положенні намагаються вирішити свої проблеми будь-якими засобами. Громадські організації не лише проводять роботу з дітьми у вигляді лекцій, інтерактивних занять, спортивних та культурних заходів, вони активно залучають ЗМІ до даної проблеми, допомагають родинам повернути своїх родичів із рабства.

Причинами торгівлі людьми найчастіше є:

– Інформаційні. Найперше – це незнання своїх прав, невміння їх захистити, недовіра до правоохоронних органів. Крім того, українські громадяни дуже довірливо ставляться до можливостей працевлаштування за кордоном, намагаються обійти офіційне працевлаштування аби зберегти кошти, прагнуть працювати з друзями, знайомими тощо. Саме цей момент часто є вирішальним, адже торгівці людьми чудово розуміються в психології, вони починають дружити з потенційною жертвою, викликають до себе довіру, пропонують разом поїхати працювати за кордон (за компанію), допомагають зробити документи для виїзду. В газетах та інших агітаційних листівках, яскравих рекламах розгашовано безліч багатообіцяючої інформації стосовно досить великого заробітку. І якщо молоді люди найчастіше прагнуть легко і швидко заробити, то люди середнього і старшого віку шукають стабільну роботу, спокійну обстановку. Саме цим користуються викрадачі: вони пропонують роботу,

яка точно співпадає з побажанням клієнта, тому на роботу з радістю і легкістю погоджуються.

– «Людський фактор». В цей напрямок можна внести бідність та гендерну нерівність. Величезною проблемою є складні стосунки в сім'ї (відсутність або недостатність батьківської опіки над дітьми та/або вживання батьками алкоголю, наркотиків). Як правило це приводить до втечі від сімейних скандалів особи на вулицю, з'являється бажання зробити запаморочливу кар'єру, швидко заробити великі гроші, жити «красивим життям». Така особа або не має професії, або у неї слабкі професійні навички, що не дозволяє легально працювати на підприємстві або в іншому місці. Зайва довірливість може також привести до знайомства з торгівцями людьми.

– Правові. Тут найголовнішим є відсутність належної системи захисту потерпілих та недостатне покарання злочинців.

Часто під виглядом організацій, які займаються працевлаштуванням, виявляються фірми, що вивозять людей закордон без ліцензій. Після вивезення жертв торгівлі змушують займатися проституцією та іншими видами примусової праці.

Початковою ланкою даної злочинної діяльності є вербувальники, в якості яких найчастіше виступають співгромадяни майбутніх жертв торгівлі людьми. Далі йдуть посередники, завдяки активній діяльності яких утворюється канал переправлення жертв торгівлі людьми від місця покупки до місця експлуатації.

Метою торгівлі людьми може бути сексуальна експлуатація, використання у порнобізнесі, примусова праця, вилучення органів, жебракування, проведення дослідів над людиною без її згоди, використання у збройних конфліктах, втягнення у злочинну діяльність, усиновлення.

Проведені нами дослідження серед жінок (200 осіб) показали, що жінки в скрутному матеріальному положенні часто погоджуються на роботу, яка не відповідає рівню їх освіти, навичок та кваліфікації. Вони готові працювати без вихідних та по 18 годин на день щоб забезпечити дітей або покращити свій матеріальний стан, особливо в разі, коли вони є головними годувальницями сім'ї. Жінка відчуває відповідальність за родину та дітей, не може змиритися з бідністю. Найчастіше жінка погоджується на важку роботу чи працю за кордоном після зради чоловіка. В такому випадку вони не усвідомлюють можливих наслідків.

Найчастіше жертвами стають молоді жінки та дівчата, які зазнають сексуальної експлуатації. Торгівці людьми використовують залякування, обман, шантаж, що робить жертву нездатною захистити себе і попросити допомоги. Така людина сприймає себе як річ, якою можуть розпоряджатися. У дітей, які пережили насильство, виникає страх, що хтось дізнається про те, що відбувається, вони стають байдужими до свого тіла.

Щодо дітей, які пережили сексуальне насильство в сім'ї, то незалежні центри досліджень світу наводять різні дані: від 13,6% до 47%. Але без з'ясування наслідків сексуального насильства, без розуміння коріння інцесту, висвітлення проблеми в ЗМІ може стати лише поштовхом і «рекламою» для

тих осіб, які не задумувались над можливістю сексуального насильства в родині. Таким чином, засоби масової інформації часто сприяють процвітанню торгівлі людьми, рекламуючи діяльність організацій, що займаються наданням сексуальних послуг.

Серед дітей – жертв торгівлі багато бездомних. Це спричинено тим, що ніхто не знає про те, що дитина зникла, її не шукають, немає відповідальних за долю такої дитини.

Часто жертви насильства починають мстити своїм одноліткам, заманюють своїх ровесниць в підвали або інші глухі місця, де на потенційну жертву чекає торговець живим товаром або гвалтівник.

Причинами збільшення числа проданих дітей пов'язане насамперед з бідністю та великим попитом з боку насильників над дітьми, а також з економічними кризами, політичними репресіями, епідемією СНІДу тощо.

Дітей приваблює легке красиве життя, тому часто діти із сільської місцевості опиняються біля промислових та великих міст, міст туристичного спрямування, портів, військових баз, зупинок вантажівок. Майже всі діти-жертви зовнішньої торгівлі, одночасно потерпіли і від внутрішньої. В Україні найчастіше діти стають жертвами саме внутрішньої торгівлі людьми. Після прибуття на місце дітям повідомляють, що вони можуть відшкодувати та відпрацювати вартість проїзду, харчування, одягу та житла. Таким чином дітей втягують у боргову кабалу.

Нормативно – правова база забезпечення протидії торгівлі людьми в Україні в цілому розвинена, але потребує постійного вдосконалення. Наприклад, необхідно чітко визначити відповідальність осіб за дотримання і захист прав дитини, прописати норми, які регулювали би статус потерпілого, створити обов'язковий пакет послуг для осіб, які стали жертвами торгівлі людьми. В усьому світі відсутність або недотримання існуючих законів та корупція є суттєвими факторами, які також призводять до експлуатації дітей. Торгівці людьми не бояться бути покараними.

Проблемою в Україні є недоведення справи до суду. Це відбувається тому, що є складнощі як із самою процедурою виявлення та доказування даного злочину, так і відсутність досвіду збору даних від молодих жінок та дітей (найчастіше через сором або залякування вони мовчать). Також негативно впливає на вирішення проблеми досить незначний термін покарання, а також нерегульоване покарання саме дітей, які стали торговцями інших дітей.

Вважаємо, що необхідно посилити державний контроль за діяльністю організацій, що надають шлюбні, туристичні та інші послуги, а також послуги з працевлаштування громадян за кордоном, – саме вони найчастіше служать каналом торгівлі людьми.

Важливо також посилити контроль за процесом усиновлення іноземними громадянами українських дітей та стежити за їхньою подальшою долею.

Отже, торгівля людьми є найгострішою транснаціональною проблемою. Злочинна торгівля грубо порушує права людини на життя, гідність і безпеку, на справедливі та сприятливі умови праці, охорону здоров'я та рівність, тому необхідно вживати всіх можливих заходів задля її подолання.

Список літератури:

1. Абрамова С.Р. Методика расследования торговли несовершеннолетними, подмены ребенка и незаконного усыновления: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / С.Р. Абрамова; Рос. ун-т дружбы народов. – Москва, 2009. – 20 с.
2. Ахтирська Н.М. Виявлення та припинення торгівлі людьми: навч.-прак. посібник / Н.М. Ахтирська, Д.Й. Никифорчук, В.В. Матвійчук; МВС України Деп. 6-би зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми. – Київ, 2009. – 212 с.

3. Бутенко, В.М. Торговля людьми як глобальна проблема [Текст] / В.М. Бутенко, В.С. Косенко // Економічні проблеми сталого розвитку : тези доповідей науково-технічної конференції викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту, присвяченої дню науки в Україні, Суми, 18-22 квітня 2011 року / Відп. за вип. А.Ю. Жулавський. – Суми : СумДУ, 2011. – Ч. 4. – С. 37-38.
4. Глонти Г. Торговля людьми с целью сексуальной эксплуатации: реалии и перспективы (криминологический анализ проституции, порнобизнеса и трафикинга) / Г. Глонти. – Тбилиси, 2004. – 87 с.
5. Соціально-психологічна реабілітація дітей, вилучених із ситуацій торгівлі дітьми та інших найгірших форм дитячої праці / Укл. Є. Дубровська, М. Алексеенко, Л. Горова та ін. : збірник документів і матеріалів. – К.: Час друку, 2007. – 122 с.
6. Кушпель Е. В. Проблемы выявления и расследования торговли несовершеннолетними / Е. В. Кушпель // Вестник криминалистики. – М.: Спарк, 2006. – Вып. 1. – С. 72–76.
7. Лизогуб Я.Г. Протидія торгівлі людьми: аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства : навч. посібник / Я.Г. Лизогуб, С.С. Яценко. – К.: Атіка, 2005. – 240 с.
8. Сейко Н.А. Соціальна педагогіка. Курс лекцій / Н.А. Сейко : навчально-методичний посібник. – Житомир: ЖДУ, 2003. – 244 с.
9. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії. Електронний ресурс. Режим доступу до ресурсу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_b09

Александренко Е. В.

Национальная академия внутренних дел

Веселовская Н.А.

Национальная академия управления

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ БОРЬБЫ С ТОРГОВЛЕЙ ЛЮДЬМИ В УКРАИНЕ

Аннотация

Статья посвящена проблеме торговли людьми и использования рабского труда. Авторы дают ключевые криминологические характеристики торговли людьми, ее причины и характеристику личности потерпевшего. Анализируется законодательство Украины, правовое регулирование борьбы с торговлей людьми, а также имплементация международных норм и стандартов.

Ключевые слова: торговля людьми, транснациональная преступность, жертвы торговли, имплементация, рабский труд.

Aleksandrenko O.V.

National Academy of Internal Affairs

Veselovska N.O.

National Academy of Management

ACTUAL PROBLEMS OF KIDNAPPING IN UKRAINE

Summary

The article is about the human trafficking and slavery labour use. The authors are providing the key criminological features of the trafficking situation, the overall status of this type of crimes. Devoted to legislation of Ukraine, legal regulations to prevent from kidnapping and the implementation of international norm and standarts.

Keywords: kidnapping, transnational crime, victims of trafficking, implementation, slavery labour.